

ΕΝΤΥΠΟ : ΒΗΜΑ
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ευθυμίου Πέτρος
ΗΜΕΡ/ΝΙΑ : 27/01/97 ΩΡΑ: 12:35:27
ΚΕΙΜΕΝΟ : **ΡΟΙΔΗΣ**

Ο **Κάρολος Ντε Γκώλ**, είχε αναρωτηθεί για την Γαλλία: «*πώς μπορείς να κυβερνήσεις μια χώρα που έχει 258 διαφορετικές ποικιλίες τυριών*»; Ποιό είναι άραγε το αντίστοιχο ερώτημα (που υπονοεί και την απάντηση του) στην περίπτωση της Ελλάδας; Διότι όλο και πιο συχνά, από τα πιο διαφορετικά χείλη πυκνώνει η διαπίστωση ότι η Ελλάδα είναι χώρα ungovernable, ένα κράτος «*μή υποκείμενο σε διακυβέρνηση*», όπως θα ήταν η ακριβής απόδοση -στα καθ ημάς- του αγγλικού όρου. Η λέξη ungovernable στην αγγλική γλώσσα μπορεί να σημαίνει και τον «*αχαλίνωτο*» (επί πάθους). Η Ελλάδα ανταποκρίνεται και στην δεύτερη εννοιολογική τροπή της λέξης, καθώς όλοι συναισθανόμαστε, ότι όχι μόνον δεν υπάρχει γύρω μας ένα σταθερό περιβάλλον σχέσεων (νομικών, διοικητικών, κοινωνικών, ανθρώπινων, εν τέλει), αλλά, αναπτύσσονται σταθερά, αποχαλινωμένες συμπεριφορές αυθαιρεσίας, ισχύος, «*τσαμπουκά*», ετσιθελισμού, τραμπουκισμού, «*κοπάνας*», εγκληματικής αμέλειας, ατιμωρησίας, ακηδίας και αναληψίας κτλ στο σύνολο των σχέσεων, είτε του κράτους προς τον πολίτη και του πολίτη προς το κράτος, είτε και των πολιτών ανάμεσα τους.¹

.1

Η κοινότοπη διαπίστωση «*δεν υπάρχει κράτος*» περιγράφει, κατ ουσίαν, αυτά τα φαινόμενα. Και επειδή το κράτος συγκροτείται απο την θεσμικά οριοθετημένη συνύπαρξη και των τριών εξουσιών -νομοθετική, δικαστική, εκτελεστική- είναι προφανές ότι και οι τρεις αυτές εξουσίες, με τις πράξεις και τις παραλείψεις τους, είναι συνυπαίτιες της ανυπαρξίας του κράτους. Όταν λοιπόν αναφερόμαστε στην διαπίστωση ότι «*δεν υπάρχει κράτος*», συνήθως κατηγορούμε τις τρεις αυτές εξουσίες για τις αδράνειες, τα κενά, τις ανοχές κτλ. που δημιουργούν και αναπαράγουν τα προβλήματα. Αποφεύγουμε όμως μιά κρίσιμη παράμετρο του θέματος: ότι κανένα κράτος δεν είναι μια υπερβατική και αφηρημένη έννοια. Αλλά αποτελεί

την έκφραση και την αποτύπωση των συγκρούσεων συμφερόντων, την έκφραση και την αποτύπωση των συναινέσεων, των κοινωνικών ιδεολογιών και προσδοκιών, την έκφραση και την αποτύπωση του ήθους και του πολιτισμού της κοινωνίας, της οποίας το κράτος αποτελεί την συντεταγμένη έκφραση.¹

.1

Το ερώτημα λοιπόν για την Ελλάδα θα έπρεπε να αναδιατυπωθεί: μήπως οι Έλληνες, ή οι ισχυρότεροι ή οι πολυαριθμότεροι των Ελλήνων, στην πραγματικότητα «Δεν θέλουν να υπάρξει κράτος»; Μήπως η γενικευμένη ανομία, οι παραλείψεις της Διοίκησης, η εξασθένηση της Δικαιοσύνης, η γενικευμένη -με λίγα λόγια- αυθαιρεσία, είναι -κατ ουσίαν- μια ισχυρή κοινωνική -πρωτεύοντως- απαίτηση, στην οποία ανταποκρίνονται και υποκλίνονται όλες οι υπόλοιπες εξουσίες; .1

.1

Ο **Εμμανουήλ Ροΐδης**, το 1896, πρίν εκατό ακριβώς χρόνια, έθετε τα ίδια ερωτήματα. Ας δούμε, με την δική του, γλαφυρή γλώσσα, που εντόπιζε και τις απαντήσεις. Κατά τον **Ροΐδη** η εξήγηση της κακοδαιμονίας του τόπου βρισκόταν στην παντοδυναμία της πολιτικής εξουσίας: «Τα πάντα παρ ημίν είναι σκιαί, είδωλα και φαντάσματα και ζώην αληθινήν έχει μόνη η πολιτική». Αλλά, την δύναμη αυτή της πολιτικής, την εξηγούσε ο **Ροΐδης** από την διαπλοκή της πολιτικής εξουσίας με την εξυπηρέτηση των ποικίλων κοινωνικών αιτημάτων και συμφερόντων: «εκ του βουλευτού εξαρτάται όχι μόνον της κυβερνήσεως ο βίος, αλλά και η τιμή, η περιουσία, η ασφάλεια, ο επιούσιος άρτος ή τουλάχιστον η πλήρωσις πόθου τινος των πλείστων Ελλήνων. Ουδ υποπίπτομεν εις υπερβολήν λέγοντες των «πλείστων», αφού δεν είναι βεβαίως πολλοί οι μακάριοι εκείνοι Έλληνες οι μη έχοντες ουδέν να φοβηθώσιν ή να ελπίσωσι παρά βουλευτού, ούτε οικόπεδον δυνάμενον να καταπατηθή ή να περιληφθή εις το σχέδιον της πόλεως, ούτε οφειλήν προς το δημόσιον ή απαίτησιν παρ αυτού καμμίαν, ούτε δίκη εκκρεμή, ούτε φόβον να χάσωσι την δημοσίαν θέσιν εκ της οποίας αποζώσιν, ούτε επιθυμίαν να αποκτήσωσι τοιαύτην, ούτε συγγένειαν ή συμπάθειαν προς υπόδικον δυνάμενον

να αθωωθεί ή κατάδικον δυνάμενον να χαριτωθεί, ούτε όρεξιν οιασδήποτε κυβερνητικής παραχωρήσεως, μεταλλείου, σιδηροδρομικής γραμμής, εργολαβίας, προμηθείας ή μεταρρυθμίσεως εδαφίου τινος του δασμολογίου, ή αδείας να μεταβάλλωσι τα πεζοδρόμια εις σφαγεία ή παραρτήματα λαχανοπωλείου, ούτε αγρόν δυνάμενο να ερημωθεί, ούτε θυγατέρα δυναμένην να ατιμασθή ή τουλάχιστον ράκιν δυναμένη αυθαιρέτως να ξυλοφορτωθή...»..1

.1

Αυτά διαπιστώνει για να καταλήξει ο εκπληκτικά διεισδυτικός διανοητής: «Περί ταύτα, των οποίων αποφασίζει εις πάσαν άλλην χώραν ο νόμος, το δίκαιον, η προτίμησις της ικανότητος, το κοινόν συμφέρον και το σέβας προς την κοινήν γνώμην, εξαρτώνται παρ ημίν εκ μόνου του θελήματος του βουλευτή (...). Οπως κατά τους μεσαιωνικούς χρόνους παρελάμβανεν ή μάλλον έπνιγεν εις τας αγκάλας της η θεολογία πάσαν άλλην μάθησιν και επιστήμην εκμυζώσα πάσαν του Έθνους την πνευματική δραστηριότητα, ούτω και παρ ημίν απορροφά και εκμηδενίζει τα πάντα η πολιτική, διά τον λόγον ότι ουδέν ημπορεί να υπάρξη ανεξάρτητον απ αυτής. Οτι δύναται αύτη να αντικαταστήσει τα πάντα και υπ ουδενός να αντικατασταθή».1

.1

Ας πάμε τώρα, εκατό χρόνια μετά, πάλι στο ίδιο θέμα. Ο κ. **Σωκράτης Κοσμίδης**, Γενικός Γραμματέας σήμερα του Υπουργικού Συμβουλίου και στενός συνεργάτης του κ. **Κώστα Σημίτη**, πραγματοποίησε περίσι, μια εβδομάδα πριν εισέλθει ο **Ανδρέας Παπανδρέου** στο Ωνάσειο, μια ενδιαφέρουσα ομιλία στον Δικηγορικό Σύλλογο Πειραιώς, με τίτλο: «Αυτό το κράτος μπορεί να κυβερνηθεί;». Αξίζει να σημειωθεί ότι την ομιλία παρακολούθησαν ο κ. **Κώστας Σημίτης**, (που μόλις είχε παραιτηθεί από το Υπουργείο Βιομηχανίας), και οι -τότε- βουλευτές κκ **Δρύς**, **Μπαλτάς** και **Σουμάκης**. Η ομιλία του κ. **Κοσμίδη**, είναι ίσως το πιο συνεκτικό κείμενο των θέσεων του «εκσυγχρονιστικού μπλόκ» και μια από τις πιο ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις του σημερινού ελληνικού προβλήματος. Το ανησυχητικό ενδιαφέρον της ομιλίας βρίσκεται στο γεγονός, ότι οι θέσεις του κ. **Κοσμίδη**

(άρα και τα προβλήματα) δεν διαφέρουν κατά πολύ από τις διαπιστώσεις του

Εμμανουήλ Ροΐδη. 1

.1

Ο κ. **Κοσμίδης** αρνείται να εντοπίσει το πρόβλημα μόνον στην πλευρά της κρατικής ευθύνης και εισάγει το στοιχείο της διαπλοκής των κοινωνικών συμφερόντων των «πλείστων» των Ελλήνων στην κοινή επιδίωξη «Να μην υπάρξει κράτος». Διαπιστώνει ο κ. **Κοσμίδης**: «Η ελληνική κοινωνία έχει κάποια χαρακτηριστικά και ιδιομορφίες που αντιμάχονται την συνοχή της. Πολύ υψηλό ποσοστό αγροτών και αυτοαπασχολούμενων που διαρκώς ζητούν ενισχύσεις και προστασία από τον ανταγωνισμό. Στην διάρκεια της θητείας μου στο Υπουργείο Εμπορίου (σ.σ. χρημάτισε Γεν. Γραμματέας επι υπουργίας **Σημίτη**) οι στραγαλοποιοί από τις Σέρρες και οι φυστικοπαραγωγοί από τα Μέγαρα ζήτησαν απαγόρευση ή κωλυσιεργία στις εισαγωγές των ειδών αυτών μέχρι να πωλήσουν τις σοδειές τους. Οι έμποροι ωδικών πτηνών νομού της Πελοποννήσου ζήτησαν να πωλούνται καναβούρια και κλουβιά μόνον στα δικά τους μαγαζιά, οι αρτοποιοί ζήτησαν να μην επιτρέπεται σε πρατήρια άρτου να πωλούν ψωμί ασυσκεύαστο, οι βενζινοπώλες ζήτησαν να απαγορευτεί σε υπερκαταστήματα να πωλούν βενζίνες, οι βιβλιοπώλες ζήτησαν να μην επιτρέπονται εκπτώσεις στις τιμές των βιβλίων, οι φαρμακοβιομήχανοι δέχονται τις εκπτώσεις στα φάρμακα, αρκεί να γίνονται από τους φαρμακοποιούς, οι φαρμακοποιοί αν γίνονται από τους φαρμακοβιομήχανους».1

.1

Μετά τον ορυμαγδό αυτών των παραδειγμάτων, ο κ. **Κοσμίδης** προχωρά στην πρώτη διαπίστωση: «Οι διάφορες ομάδες, λοιπόν, απαιτούν από το κράτος ειδικές ρυθμίσεις, προνομιακές, αποσπασματικές και εφήμερης αποτελεσματικότητας, με παρενέργειες μακροπροθεσμες, όπως η διατήρηση αντιπαραγωγικών καταστάσεων και η έλλειψη συνείδησης του πραγματικού προβλήματος, που είναι ο κορεσμός σε όλα τα επαγγέλματα (...) Οι πολίτες λειτουργούν σαν μέλη της συντεχνίας τους και αποφεύγουν να αντικρύσουν το σύνολο της κοινωνίας». 1

.1

Επισημαίνεται λοιπόν το **κοινωνικά παράλογο**, δηλ. το παράλογο που δημιουργεί η ίδια η κοινωνία με τις αντιφατικές απαιτήσεις των διάφορων στρωμάτων και ομάδων προς το κράτος, την ίδια όμως στιγμή που οι ίδιοι άνθρωποι (ως τμήμα -πλέον- του συνόλου) ζητούν από το κράτος να επιβάλλει ενιαίες ρυθμίσεις και σεβαστούς κανόνες από όλους, που -όμως- είναι σαφές ότι θα αφορούν μόνον τους «άλλους» -για τὰ «άλλα».1

.1

Ο κ. **Κοσμίδης** συνεχίζει τις διαπιστώσεις του: «όλοι συμφωνούν ότι πρέπει να αυξηθούν τα έσοδα του κράτους, όλοι, όμως, δείχνουν τους άλλους, εμφανιζόμενοι οι ίδιοι ως εξαντλημένοι φορολογικά. Όλοι συμφωνούν ότι «κάτι πρέπει να γίνει» με την συνταγογράφηση, την διακίνηση, την κατανάλωση, την τιμολόγηση των φαρμάκων, ώστε να μειωθεί η συνολική δαπάνη για το φάρμακο, να μειωθούν οι τιμές, να ανακουφιστούν το Δημόσιο, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί, οι καταναλωτές. Οι γιατροί του ΙΚΑ επιθυμούν την ελεύθερη συνταγογράφηση και αντιδρούν στις λίστες και τους περιορισμούς για λόγους επιστημονικούς, όπως ισχυρίζονται. Οι φαρμακοβιομήχανοι ζητούν αυξήσεις, οι φαρμακέμποροι και φαρμακοποιοί διατήρηση του τρόπου υπολογισμού του κέρδους τους. Μα έτσι, πώς θα επιτευχθεί ο στόχος, στον οποίο όλοι συμφωνούν; Στην ίδια κοινωνία, κανείς δεν ομολογεί ότι έχει προνόμια. Και τα κόμματα απευθύνονται στους «μη προνομιούχους», που, όμως, δεν ορίζονται περιοριστικά. Προσωπικά, συνομολογώ ότι ανήκω στους προνομιούχους. Θα τύχω σύνταξης μεγαλύτερης από αυτή που αναλογεί στις εισφορές μου, γιατί το Ταμείο μου, όπως και τόσα άλλα, στηρίζεται και σε κοινωνικούς πόρους. Και ο κ. **Κοσμίδης** καταλήγει: «Οι μισοί Έλληνες, με το σύστημα αυτό, βάζουν το χέρι στην τσέπη των άλλων μισών».1.1

.1

Ίσως πρέπει, λοιπόν, αντί να επαναλαμβάνουμε την κοινοτοπία. ότι «δεν υπάρχει κράτος» να αναλογισθούμε αν η πλειοψηφία των Ελλήνων, θέλει πράγματι να υπάρξει

κράτος. Διότι αν υπήρχε κράτος, θα έπρεπε να κάνουμε και ορισμένες παραδοχές, που αποφεύγουμε -στην πράξη- όπως ο Διάβολος το λιβάνι. Πόσοι Έλληνες δεν φοροδιαφεύγουν; πόσοι Έλληνες δεν είναι κάτοχοι αυθαιρέτου κτίσματος ή πόσοι δεν έχουν γή μη οικοδομήσιμη, που προσδοκούν την ευκαιρία να την «αξιοποιήσουν»; Πόσοι Έλληνες θέλουν πράγματι οι νόμοι να έχουν αναντίρρητη και κατά γράμμα εφαρμογή για όλους και σε όλες τις περιπτώσεις; Πόσοι Έλληνες δεν επιθυμούν να διαιωνίζεται η γενικευμένη ανομία, ώστε σ αυτά τα «θολά νερά» να εξυπηρετούνται οι επωφελείς προσωπικές στρατηγικές;1

.1

Αν υπήρχε -πραγματικά- κράτος, θα μπορούσαν -άραγε- πολυάριθμοι λειτουργοί του, δημόσιοι υπάλληλοι, να μην εργάζονται, ή να ασκούν παράλληλως με την επίσημη δημόσια απασχόληση τους δεύτερη και τρίτη εργασία; Αν υπήρχε -πραγματικά- κράτος, θα μπορούσε να έχει προσλάβει τόσο μεγάλη έκταση η διαφθορά στους κόλπους των κρατικών υπηρεσιών; Και μήπως, η διαφθορά και η ανικανότητα των δημοσίων υπηρεσιών, δεν είναι το φυσικό αποτέλεσμα της πολύπλευρης **κοινωνικής πίεσης που προσλαμβάνει πολιτική μορφή** για τις περίφημες **ειδικές ρυθμίσεις**;1

.1

Με λίγα λόγια δεν θα αντιμετωπίσουμε ποτέ το ερώτημα «γιατί η χώρα δεν μπορεί να κυβερνηθεί», που είναι η άλλη όψη του προβλήματος ότι «δεν υπάρχει κράτος», αν δεν αντιμετωπίσουμε κατα πρόσωπα, ως κοινωνία και πολίτες, την αλήθεια της **εκτεταμένης συνενοχής** γύρω από το αίτημα «**Να μην υπάρχει κράτος**». Η, μάλλον ακριβέστερα, αν δεν συγκρουστούμε με την κοινωνική απαίτηση να υπάρχουν θεσμοί-λάστιχο, οι οποίοι να λαμβάνουν διαφορετικό σχήμα κατά περιστάσιν: άλλοτε να γίνονται άκαμπτοι και άλλοτε να αλλάζουν λειτουργία, ανάλογα με τον βαθμό πίεσης που υφίστανται.1

.1

Η αλυσίδα της συνενοχής είναι πλήρης: ο πολίτης θέλει θεσμούς-λάστιχο για να ρυθμίζει επωφελώς -καθ' υπερβασιν των κανόνων και περιορισμών- ατομικές ή

κλαδικές επιδιώξεις. Ο πολιτικός, χάρη σ αυτούς τους θεσμούς-λάστιχο, αποκτά ρόλο ώστε να οικοδομήσει το επωφελές πελατειακό δίκτυο αλλά να διαθέτει και την προσοδοφόρο δυνατότητα των «κατάλληλων» παρεμβάσεων στην Διοίκηση. Ο δημόσιος λειτουργός από την πλευρά του, σ αυτό το ρευστό σύστημα των θεσμών-λάστιχο μπορεί, αναλόγως της προσωπικής του αξιοπρέπειας είτε να εργάζεται εντίμως, είτε να τεμπελιάζει, είτε να εργάζεται αλλού, είτε να μετέχει της αλυσίδας της διαφθοράς. 1

.1

Όλοι αυτοί μαζί όμως, όταν το Νοσοκομείο δεν λειτουργεί, όταν το λεωφορείο έρχεται κατά βούλησιν, όταν η Αστυνομία αδρανεί, όταν το Δημόσιο Σχολείο δεν λειτουργεί παρά προσχηματικά, όταν Διοίκηση σαδιστικά περιφρονεί τον πολίτη, όταν βυθίζεται αύτανδρο το «Κωστάκος» σε ώρα άσκησης ετοιμότητας (!), ανακράζουμε έξαλλοι «δεν υπάρχει κράτος». Μήπως, λοιπόν, η καλύτερη εξήγηση βρίσκεται στην παράφραση του περίφημου **μότο** του **Αστερίξ**, «Είναι τρελλοί αυτοί οι Έλληνες»; . Τρελλοί, άραγε, ή κάτι άλλο;.1

.1

Δεν μπορεί να υπάρξει απάντηση, εφόσον «δεν υπάρχει κράτος» για να της δώσει έγκυρη υπόσταση...1

.1